

Evaluation of Publishing Skills in Scientific Journals in Doctoral Students of Isfahan University

Reza Dehkhodaei

Master of Library & Information Science, Tarbiat
Modares University, Tehran. Iran.

Ali Mansouri *

Assistant Professor, Knowledge and Information
Science Dept., Faculty of Education and
Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Mohammad Amin
Erfanmanesh

Research and Policy Analyst, Eastern Canada
Higher Education Commission, Canada.

Abstract

This study seeks to determine the level of knowledge and skills of PhD students in publishing their resources in scholarly journals and assess the relationship between publishing skills in journals and variables of field, gender, age and its relationship with the number of articles published in national and international journals. Finally, the impact of participating in related workshops is on the level of this skill. Methodology is an applied type with a quantitative and survey method. The statistical population includes all PhD students at the University of Isfahan in the number of 2432 people. The sampling was stratified random, the volume of which was estimated to be 332 using Krejcie and Morgan table, The skills rate of students was moderate and varied in different fields. But gender and age had no effect on its rate. The level of literacy was also positively correlated with the number of articles published in internal and international journals, and participation in related workshop increased its average score. Since the students' skills were moderate, this research could be the beginning of a study that, like information literacy, creates a framework called publishing literacy in scholarly journals for novice researchers to benefit from. The results indicated the acquisition of this skill, the need to plan related training courses, the impact of the author's role in increasing this skill, the need to modify and pay attention to regulations and criteria for student admission, and the importance of holding related training workshops by universities.

Keywords: Publication skills in scholarly journals, Peer Review, Predatory Journals, Open Access Journals, Evaluation of Scholarly Journals.

* Corresponding Author: a.mansouri@edu.ui.ac.ir

How to Cite: Dehkhodaei, Reza.(2021). Evaluation of Publishing Skills in Scientific Journals in Doctoral Students of Isfahan University. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 8(26), 129-156.

بررسی مهارت‌های نشر در مجلات علمی در دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان^۱

رضا دهخدايي کارشناس ارشد مدیریت اطلاعات، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

علی منصوری * استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

محمد امین عرفان منش تحلیلگر پژوهش و سیاست‌گذاری، کمیسیون آموزش عالی شرق کانادا، کانادا

چکیده

پژوهش حاضر به دنبال بررسی و تعیین میزان آگاهی و مهارت دانشجویان دکتری در انتشار منابع خود در مجلات علمی و سنجش رابطه بین مهارت نشر در مجلات و متغیرهای رشته، جنسیت، سن و رابطه آن با تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی و بین‌المللی و در نهایت تأثیر شرکت در کارگاه‌های آموزشی مرتبط بر میزان این مهارت بود. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و با روش کمی و پیمایشی انجام شد. جامعه آماری شامل تمام دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان به تعداد ۲۴۳۲ نفر و نمونه‌گیری از نوع تصادفی طبقه‌ای بود که حجم آن با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۳۳۲ نفر برآورد شد که در نهایت ۳۰۲ نفر پاسخگو بودند. میزان مهارت دانشجویان در حد متوسط و در رشته‌های مختلف متفاوت بود. اما جنسیت و سن بر میزان آن تأثیری نداشت. میزان این مهارت با تعداد مقالات منتشره در مجلات داخلی و بین‌المللی همبستگی مثبتی داشت و شرکت در کارگاه‌های آموزشی مرتبط موجب افزایش میانگین امتیاز آن شد. از آنجا که مهارت دانشجویان در حد متوسط بود، این پژوهش می‌تواند آغازگر پژوهشی باشد که مشابه سواد اطلاعاتی، چارچوبی را تحت عنوان سواد نشر در مجلات علمی ایجاد نماید تا پژوهشگران مبتدی از آن بهره‌مند گردند. نتایج پژوهش بیانگر اکتسابی بودن این مهارت، ضرورت طرح‌ریزی دوره‌های آموزشی مرتبط تأثیر نقش نویسنده در افزایش این مهارت، ضرورت اصلاح و توجه به آیین‌نامه‌ها و ضوابط پذیرش دانشجو و اهمیت برگزاری کارگاه‌های آموزشی مرتبط از جانب دانشگاه‌ها بود.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی مجلات، فرآیند داوری، مجلات جعلی، مجلات دسترسی آزاد، مهارت نشر در مجلات علمی.

مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد در دانشگاه اصفهان با عنوان «بررسی سواد مجلات علمی در دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان» است (۱۳۹۸/۱۰/۲۵).

* نویسنده مسئول: mansooria@gmail.com

مقدمه

امروزه انگیزه‌های متفاوتی نظیر علاقه به پژوهش، کسب آگاهی، میل به انتقال اندیشه‌ها، ثبت یافته‌ها به نام خود، پر کردن رزومه و ضرورت قوانین، موجب تمایل افراد به نوشتن و خلق آثار مختلف شده است (منصوری، پشوتنی زاده، و کرمی، ۱۳۸۸). در این میان مقالات به سبب روزآمدی نسبت به سایر منابع، بیشتر مورد توجه هستند و مجلات علمی^۱ برای انتشار این گونه منابع به وجود آمدند. از طرفی با گسترش شبکه‌های کامپیوتری و محیط وب، مجلات الکترونیکی اشتراکی و پس از آن مجلات دسترسی آزاد^۲ به وجود آمدند (نوروزی، ۱۳۸۵). نوعی از مجلات دسترس آزاد تحت عنوان مجلات هایبئید^۳ هستند که ویژگی آن‌ها رایگان بودن برای خواننده و دریافت هزینه از نویسنده است (Björk, 2012). شرایط این مجلات و همچنین محیط وب زمینه را برای پیدایش مجلات جعلی فراهم نمود (Erfanmanesh & Pourhossein, 2017). مجلات جعلی^۴، مجلاتی هستند که با کیفیت پایینی منتشر می‌شوند و ادعاهای دروغین دارند و یک دسته از آنها را ربوده شده^۵ می‌گویند که از نام یک مجله معتبر استفاده می‌کنند و دقیقاً کپی آن مجله معتبر هستند (Hemmat; Wongwises; Asadi; Akbari, 2014).

پیدایش مجلات جعلی و ضرورت‌های مربوط به نوشتن باعث شده که افراد، با انگیزه‌های مختلف نظیر داشتن امتیاز برای ترفیع و ارتقا، گرفتن مجوز برای دفاع از رساله دکتری، گرفتن بورس تحصیلی و انتشار مقاله‌ای که در مجلات فارسی منتشر نشده، اقدام به انتشار منابع علمی خود در مجلات جعلی نمایند (جمالی مهموئی و جوانفر، ۱۳۹۳). پژوهش‌ها نیز بیانگر سهم بالای ایران و ایرانیان در این گونه مجلات می‌باشد به نحوی که ایران پس از هند در رتبه دوم نشر در اینگونه مجلات قرار دارند (Erfanmanesh & Pourhossein, 2017). یک دلیل این امر غیر از جنبه آگاهانه آن، مربوط به زمانی است که فرد از روی نا آگاهی و

-
1. scholarly journals
 2. Open Access Journals
 3. hybrid
 4. predatory journals
 5. hijacked journals

عدم شناخت ویژگی‌های مجلات جعلی اقدام به انتشار منبع خود در اینگونه مجلات می‌نماید، که برای رفع این مشکل باید به آگاهی‌رسانی و آموزش افراد و اصلاح قوانین و آیین‌نامه‌ها پرداخت (دادخواه و لگزیان، ۱۳۹۶).

از سوی دیگر، با تخصصی شدن علوم و افزایش تعداد مجلات مبحث کیفیت و انتخاب مطرح شد و به مرور شاخص‌های مختلفی برای ارزیابی، اعتبارسنجی و انتخاب مجلات به وجود آمد. از آنجا که یکی از عوامل مؤثر بر بهبود شاخص‌های کیفیت مجلات، ارزیابی مقالات آن است، لذا با انجام داوری مقالات، به بهبود کیفیت آن پرداخته شده و پژوهش (بیدختی و ریاحی‌نیا، ۱۳۹۳) نیز تأییدکننده اهمیت داوری بر بهبود کیفیت مقالات است. همچنین یکی از ویژگی‌های مجلات علمی معتبر، داوری آن‌ها توسط متخصصان موضوعی است (فرجی‌پورلاکه، ۱۳۹۳) و به عقیده چمنی (۱۳۸۴) یکی از مراحل مهم در ارزیابی مجلات، آشنایی با نحوه داوری آن‌ها است و در این مرحله منابع نویسندگان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. پژوهش میرزایی و همکاران (۱۳۸۵) نشان داد که در یک مجله خاص میزان رد نوشته‌ها توسط داوران بیش از ۸۰ درصد بوده است. یک دلیل آن می‌تواند عدم آشنایی نویسندگان با این فرآیند به صورت کامل باشد. همچنین ویر^۱ (۲۰۰۸) در پژوهش خود نشان داد که بیشتر افراد از بین انواع داوری، فقط با داوری یک سو کور آشنایی داشتند. از این رو لازم است که نویسندگان آشنایی کافی با مباحث پیرامون فرآیند داوری داشته باشند.

با توجه به مباحث مطرح شده و اینکه پس از آماده شدن نوشته، ارزیابی مجله به صورت چندجانبه توسط نویسنده صورت می‌گیرد تا پس از آن انتخاب مجله انجام و نوشته برای مجله ارسال شود و این مرحله در جلوگیری از گسترش مجلات جعلی و نشر منابع در مجلات جعلی مؤثر است، بنابراین لازم است تا توانایی سنجش اعتبار و انتخاب مجلات در بین افراد تقویت شود. همچنین از آنجا که در مرحله بعد از ارسال نوشته، آن منبع توسط سردبیر، هیئت تحریریه و داوران مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد تا منابع با کیفیت مورد پذیرش مجله قرار گیرند، از طرف دیگر، آشنایی با این فرآیند موجب بهبود کیفیت انجام آن خواهد شد. در این راستا ضروری است تا پژوهشی انجام شود که میزان مهارت کنونی افراد را

1. Ware, M

درخصوص آشنایی با فرآیندهای نشر در مجلات یعنی مرحله پیش از ارسال شامل ارزیابی و انتخاب مجله و ارسال منبع برای مجله و مرحله بعد از ارسال شامل فرآیند داوری تا انجام اصلاحات و ارسال مجدد برای مجله و پذیرش و نشر مقاله و در نهایت اخلاق پس از نشر، در جامعه‌ای بسنجد تا در صورت اثبات کمبود این مهارت، زمینه برای بهبود مهارت و سواد نشر در مجلات علمی فراهم شود که به این نوع مهارت می‌توان عنوان سواد نشر در مجلات علمی لحاظ کرد که می‌تواند زیر مجموعه سواد نشر علمی قرار گیرد.

سواد نشر علمی^۱ به مجموعه مهارت‌هایی در توانایی و مهارت شناسایی و اجتناب از منابع جعلی جهت نشر منابع علمی، انتخاب نشریه مناسب برای انتشار و انجام فرایند درست ارسال تا پذیرش، اطلاق می‌شود (Conn, 2015، Beall, 2013؛ به نقل از پورحسین، ۱۳۹۶). با این وجود می‌توان مهارت افراد در زمینه نشر منابع در مجلات علمی را در چارچوبی به عنوان نوعی از سواد قرارداد تا افراد در قالب عناصر و الزامات اساسی این نوع از سواد، مهارت خود را در زمینه نشر آثار خود در مجلات علمی افزایش دهند. بررسی پژوهش‌های منتشر شده توسط نگارندگان، نشان داد که سواد نشر در مجلات علمی به صورت مستقل در پژوهش‌ها مورد بررسی قرار نگرفته و همین موضوع اهمیت بررسی و توجه به سواد نشر در مجلات علمی را ضروری می‌سازد. لذا پژوهش حاضر با هدف اصلی بررسی وضعیت سواد نشر علمی در دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان به دنبال پاسخ به پرسش‌های زیر است.

۱. میزان مهارت یا سواد نشر در مجلات علمی در دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان چقدر است؟

۲. آیا تفاوت آماری معناداری میان مهارت یا سواد نشر در مجلات علمی دانشجویان در رشته‌های مختلف به تفکیک دانشکده، بین دانشجویان در جنسیت‌های مختلف و در بازه‌های سنی مختلف وجود دارد؟

۳. آیا میان میزان مهارت یا سواد نشر مجلات علمی دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان و تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی و بین‌المللی همبستگی وجود دارد؟

1. scholarly publishing literacy

۴. آیا تفاوت آماری معناداری میان مهارت یا سواد نشر در مجلات علمی در دانشجویانی که در کارگاه‌های آموزشی مرتبط شرکت کرده‌اند با آنهایی که در چنین کارگاه‌هایی شرکت نکرده‌اند، وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت

اهمیت این پژوهش در آن است که ضمن اینکه مفهوم سواد نشر علمی را در چارچوبی جامع مطرح نموده و در پیشبرد آن مفهوم مشارکت نموده است، زمینه برای انجام پژوهش‌های بعدی فراهم می‌نماید. همچنین از بعد کاربردی، از آنجا که دانشگاه اصفهان در میان دانشگاه‌های تراز اول کشور قرار دارد و در نظام‌های رتبه بندی از جایگاه مطلوبی برخوردار است، لذا می‌تواند نمونه‌ای مناسب از کل دانشگاه‌های ایران باشد و مطالعه میزان سواد نشر علمی در آن برای اولین بار در جامعه دانشجویی و مطالعه تأثیر متغیرهای جمعیت شناختی بر میزان این آگاهی و سواد، زمینه را برای سنجش آن در گروه‌های مختلف و دیگر دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی فراهم می‌نماید. از بعد ابزاری نیز پرسشنامه ساخته شده و تعیین اعتبار شده آن می‌تواند برای پژوهش‌های بعدی مورد استفاده قرار گیرد.

پیشینه پژوهش

در میان منابع موجود به طور خاص پژوهشی مشابه پژوهش حاضر که میزان آشنایی افراد را به طور کامل با تمامی مراحل نشر منابع در مجلات بررسی نماید، یافت نشد، اما اهم پژوهش‌های انجام شده که مرتبط با موضوع این پژوهش یعنی اعتبارسنجی مجلات، انواع مجلات، ارزیابی مجلات، شاخص‌های ارزیابی مجلات و فرآیند داوری و اخلاق نشر باشد، به قرار زیر است.

در زمینه شناخت مجلات و آشنایی با مجلات معتبر و جعلی در پیشینه‌های داخلی و خارجی پژوهش‌های مختلف به بررسی مجلات پرداخته بودند. اما با توجه به مشکلات مجلات دسترسی آزاد و نوع جعلی آنها که خصوصاً امروزه در حال گسترش هستند، بیشتر منابع روزآمد به بررسی این مجلات پرداخته بودند. نتایج پژوهش کاظمی و همکاران (۱۳۹۲) بیانگر عدم آشنایی کافی اغلب افراد از مجلات الکترونیک و پژوهش دادخواه و

لگزریان (۱۳۹۶) بیانگر ناآگاهی جوامع علمی از مجلات جعلی و به صورت کلی از روش‌های اعتبارسنجی مجلات است. پژوهش اولوواسون آینی و آدتورو^۱ (۲۰۱۷) حاکی از کاهش شناخت افراد از این مجلات و رشد آن‌ها در جوامع دارد. از طرف دیگر پژوهش‌هایی انجام شده که به بررسی انگیزه انتشار مقالات از سوی نویسندگان است. در این راستا پژوهش جمالی مهموئی و جوانفر (۱۳۹۳) و منصوری، پشوتنی زاده و کرمی (۱۳۸۸) انگیزه انتشار مقالات در این مجلات را برای نویسندگان مواردی نظیر پر کردن رزومه، ارتقاء سطح علمی و دریافت مجوز دفاع از رساله دکتری برشمرد. درخصوص مشارکت جوامع و کشورهای مختلف پژوهش جمالی مهموئی، جشیره نژادی و علی محمدی (۱۳۹۶)، شن و بژورک (۲۰۱۵) و عرفان منش و پورحسین (۲۰۱۷) بیانگر مشارکت تقریباً قابل توجه نویسندگان و دانشگاه‌های آسیا و آفریقا و همچنین ایران و موضوعات علوم زیستی و علوم پزشکی در ایران بود. درخصوص همین نوع از مجلات، پژوهش‌های صراف زاده (۱۳۹۶) و همت و همکاران (۲۰۱۴) ویژگی‌هایی نظیر عدم انجام فرآیند داوری، دریافت هزینه و ادعا در اینکه از نوع مجلات دسترسی آزاد هستند، تبلیغات و تکنیک‌های نشر نظیر ارسال ایمیل اسپم^۲ و سوء استفاده از نام مجلات معتبر برشمرده‌اند. فرجی پور لاکه (۱۳۹۳) بیان داشت که بیش از نیمی از مجلات نامعتبر مورد مطالعه دارای ویژگی‌های مجلات جعلی بوده‌اند که این خود دلیلی بر به دام افتادن نویسندگان است. استوجانوسکی و ماروسیک^۳ (۲۰۱۷) وجه تمایز مجلات معتبر از جعلی را در عدم دریافت هزینه و ارائه اطلاعاتی درخصوص هیئت تحریریه، وابستگی سازمانی و اطلاعات تماس و توضیحاتی درخصوص داوری بیان نمود که البته در بین موارد، فقدان‌هایی در زمینه راهنما در مورد داوران و استانداردهای اخلاق نشر نیز وجود داشته است. از این رو دانوسکا، اسپروسکی، دانو، پاپ جوردانووا و پولناکویک^۴ (۲۰۱۶) بر لزوم آشنایی با لیست بیل^۵ و توجه دانشگاه‌ها به اخلاق نشر، داوری مقالات و استانداردهای موجود در این زمینه برای آگاهی از این مجلات تأکید کرده‌اند.

-
1. Philips Oluwaseun Ayeni 'Niran Adetoro
 2. spam
 3. Jadranka Stojanovski, Ana Marušić
 4. Danevska & Spiroski & Donev & Pop-Jordanova & Polenakovic
 5. Bealls List (<https://beallslist.net/>)

در زمینه اعتبار و ارزیابی مجلات و شاخص‌های ارزیابی، پژوهش‌هایی نظیر صالحی و رحیمی (۱۳۸۵) به ارزیابی مجلات و معرفی شاخص‌های ارزیابی پرداخته‌اند و معیارهایی نظیر دوره انتشار، نشر به موقع و اعتبار مدیرمسئول و داور برای انتخاب مجلات و همچنین معیارهای انتشاراتی، معیارهای محتوایی، تنوع ملیت مؤلفان و استنادات را برشمرده‌اند. اسلوگل و گورآیز^۱ (۲۰۱۰) نیز به شناسایی تفاوت شاخص‌های کاربرد و استنادی پرداختند و به معرفی ضریب تأثیر کاربرد و نیمه عمر استفاده مشابه با مؤسسه تامسون رویترز پرداختند و ارتباط قوی میان استناد و دانلود شناسایی نمودند. لیدسدورف^۲ (۲۰۰۹) به مقایسه شاخص‌های جدید شبکه‌ها برای پژوهش‌ها در شبکه‌های اجتماعی پرداخت و دو بعد مؤثر بر هم شامل اندازه و تأثیر را شناسایی نمود و بیان داشت که شاخص اچ ایندکس^۳ این دو را ترکیب می‌کند و پیچ رنگ برای اندازه، سنجه خوبی است. در نهایت مقیسه و شکرزاده (۱۳۹۸) ویژگی‌های شاخص‌های گمراه‌کننده را مواردی نظیر از دسترس خارج شدن ناگهانی وبسایت، زیاد بودن مجله‌های استفاده‌کننده، روش‌شناسی مبهم و غیرعلمی، ندادن اطلاعات دقیق تماس و نشانی مؤسسه، ناشناس بودن کادر علمی و اجرایی ارزیابی و نامعلوم بودن محاسبه شاخص مجله‌ها، دریافت هزینه برای محاسبه شاخص مجله و انجام سریع محاسبه به عنوان مشخصه آنها شناخته شد.

در زمینه فرآیند داوری، آشنایی با آن و مشکلات آن، محمدی (۱۳۹۶) بیان داشت که در حالت استاندارد، تعداد داورانی که به داوری یک منبع می‌پردازند باید ۶ نفر باشد، اما معتقد بود که این فقط موجب طولانی شدن فرآیند داوری می‌شود و بر لزوم ارزیابی نشریات و ایجاد گزینه‌ای برای ارتقاء اساتید بر اساس میزان زمان صرف شده برای داوری تأکید نمود. حریری (۱۳۹۱) به دشواری در داوری مقالات پرداخته و بیان داشت این امر برای اعضای هیئت علمی ضرورتی ایجاب نمی‌کند و دلیل آن نبود انگیزه کافی و مشغله کاری زیاد است. ویر (۲۰۰۸) بیان داشت که بیشتر افراد با داوری یک سو کور آشنایی داشتند همچنین داوری موجب بهبود کیفیت می‌شود که در این زمینه بیدختی و ریاحی نیا (۱۳۹۳)

1. Christian Schloegl, Juan Gorraiz
2. Loet Leydesdorff
3. H index

و آرمسترانگ^۱ (۱۹۹۷) نیز با او هم عقیده بوده‌اند. بهرامی (۱۳۹۳) عمده‌ترین اشکالات مقالات را در مرحله داوری شامل عدم بیان خلأ پژوهش، عدم بیان تجارب قبلی یا علایق پژوهشگر، عدم استفاده از روش‌شناسی مناسب، عدم ذکر جزئیات کافی از روش‌های به کار گرفته شده و عدم اشباع در طبقات اصلی دانست. فوادالدینی (۱۳۹۲) نیز بر اهمیت داوری و توجه به معیارهایی نظیر کیفیت نگارش، کیفیت نوآوری و علمی و ارتباط با قلمرو مجله تأکید نمود.

در زمینه اخلاق پژوهش و بررسی میزان رعایت اخلاق پژوهش در علوم و توسط دانشجویان و اعضای هیئت علمی پژوهش‌هایی توسط خسروان، منصوریان، محمدپور، خزائلی و عجم خامس فدافن (۱۳۹۴) و قادری، سلیمی و بلند همتان (۱۳۹۴) انجام شد و این پژوهش‌ها بیانگر این بود که رعایت اخلاق پژوهش در بین اساتید نزدیک به متوسط و برای دانشجویان تحصیلات تکمیلی پایین است و بر لزوم انجام پژوهش زیر نظر کمیته‌های اجرایی تأکید شده است. بهمن آبادی، کلاته جعفر آبادی و شعبانی ورکی (۱۳۹۳) نیز رعایت اخلاق را به طور خاص در رساله‌های دکتری حوزه علوم انسانی مورد مطالعه قرار دادند و بیان داشتند که وضعیت رعایت معیارها در اغلب رساله‌ها در وضعیت مطلوبی قرار دارد. مشابه آن کجلاستروم و فریدلاند^۲ (۲۰۱۰) نیز به مطالعه روند ملاحظات اخلاقی در پایان‌نامه‌های دکتری سوئد رشته پرستاری پرداختند. آنها بیان داشتند که ملاحظات اخلاقی در ابتدا عمدتاً مورد غفلت قرار گرفته‌اند اما به تدریج بهبود یافته است.

در نهایت در خصوص سواد نشر علمی ژاو^۳ (۲۰۱۴) سواد انتشارات علمی را مطابق تعریف جفری بیل در توانایی تشخیص مناسب‌ترین بستر برای نشر مقالات تعریف نمود و بیان داشت که در سطحی گسترده‌تر از سواد اطلاعاتی باید مورد بررسی قرار گیرد و کتابداران محقق را برای نویسندگان در کمک به این امر پیشنهاد داده است. همچنین مک کلان، دتمرینگ، مارتینز و جانسون^۴ (۲۰۱۷) در پژوهش خود به بررسی مشکلات دانشجویان تحصیلات تکمیلی و الزام آن‌ها به تبدیل پژوهش‌های خود به انتشارات رسمی و چارچوب خاصی که

1. J. Scott Armstrong

2. Sofia Kjellström, Bengt Fridlund

3. Zhao, L

4. McClellan, S, Detmering, R, Martinez, G, & Johnson, A.M.

برای این امر نیاز است اشاره نموده است. آن‌ها، نه بخش موضوعی را برای تعیین میزان آگاهی دانشجویان قبل و بعد از دوره‌ای آموزشی در این زمینه مشخص نمودند. نتایج آن‌ها نشان داد که دانشجویان تحصیلات تکمیلی آشنایی کمی با ارزشیابی مجلات، جنبه‌های مثبت و منفی مجلات دسترسی آزاد، تبدیل پژوهش‌ها به منابع قابل انتشار، توسعه و بازنگری نسخه‌های پیش‌نویس در فرآیند بررسی همتا، هدف، ارزش و ایجاد هر دو معیار استناد سنتی و جایگزین و آشنایی متوسط با مجلات اصلی در حوزه موضوعی خود داشتند که این موارد پس از دوره آموزشی بهبود پیدا کرد. آن‌ها نهایتاً به نقش کتابخانه‌ها در حرکت در چارچوب گسترده‌تر از سواد اطلاعاتی برای رفع نیازهای دانشجویان تحصیلات تکمیلی اشاره نموده‌اند. بررسی مجموع منابع مذکور نشان می‌دهد که برای هر جنبه از پژوهش موارد مختلفی انجام شده که به صورت کلی بیانگر آگاهی کم افراد از انواع مجلات، ارزشیابی و اعتبارسنجی مجلات، فرآیند داوری و همچنین رشد و گسترش مجلات جعلی بوده است. لذا انجام پژوهشی که میزان آشنایی افراد را با تمامی مراحل نشر منابع در مجلات مورد بررسی قرار دهد تا زمینه برای آشنایی پژوهشگران با معیارهای ارزشیابی و اعتبارسنجی مجلات به طور خاص و همچنین تمامی مراحل نشر در مجلات فراهم نماید، ضروری می‌نماید.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع کاربردی است و از لحاظ رویکرد از نوع کمی است و برای سنجش مهارت افراد از روش پیمایشی استفاده شده است. از آنجا که در بین جوامع علمی، دانشجویان دکتری برای اخذ مدرک نیازمند مقاله مستخرج از پایان‌نامه هستند، لذا تمام دانشجویان دکتری در حال تحصیل دانشگاه اصفهان، به تعداد ۲۴۳۲ نفر، جامعه این پژوهش هستند. نمونه‌گیری از نوع احتمالی و تصادفی طبقه‌ای بود. حجم نمونه نیز با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۳۳۲ نفر محاسبه شد. جدول ۱ نمایانگر حجم نمونه به تفکیک دانشکده است.

جدول ۱. حجم نمونه به تفکیک دانشکده

ردیف	دانشکده	تعداد کل دانشجویان	حجم نمونه
۱	ادبیات و الهیات	۳۸۹	۵۳

۱۳	۹۲	تربيت بدنی و علوم ورزشی	۲
۳۷	۲۷۱	روانشناسی و علوم تربیتی	۳
۲۳	۱۷۱	زبانهای خارجی	۴
۱۷	۱۱۴	شیمی	۵
۴۶	۳۳۵	علوم پایه	۶
۵۳	۳۹۳	علوم اداری و اقتصاد	۷
۲۰	۱۴۶	علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی	۸
۱۰	۸۱	علوم و فناوری‌های نوین	۹
۷	۵۷	عمران و حمل و نقل	۱۰
۳۰	۲۱۹	فنی و مهندسی	۱۱
۲۳	۱۶۴	مهندسی کامپیوتر	۱۲
۳۳۲	۲۴۳۲	مجموع	۱۳

ابزار این پژوهش نیز پرسشنامه بود که به دلیل اینکه پرسشنامه استاندارد یافت نشد، از نوع محقق ساخته است. با بررسی و مطالعه منابع موجود، گویه‌های مورد نیاز در ۴ گویه اصلی و ۴۶ گویه فرعی استخراج شد. گویه‌های اصلی و زیر مجموعه‌های آن‌ها شامل ساختار مجلات علمی (آشنایی با جایگاه و وظایف سردبیر، هیئت تحریریه و داوران، آشنایی با فرآیند داوری و انواع آن، آشنایی با نحوه ارسال مقاله و انواع نتایج داوری، آشنایی با ناشران و مجلات تخصصی و...)، انواع مجلات (آشنایی با انواع مجلات دسترسی آزاد و جعلی و همچنین لیست‌های سیاه موجود و آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی و نمایه‌های استنادی ملی و بین‌المللی و...)، ارزیابی مجلات (آشنایی با انواع شاخص‌های معتبر و جعلی و مهارت استخراج آن‌ها، آشنایی با مصادیق سرقت علمی و سوء رفتار پژوهشی و...) و فرآیند نشر علمی (آشنایی با مفهوم و دلایل سلب اعتبار مقالات، روش‌های استناددهی، نرم‌افزارهای مشابهت‌یاب و کنترل سرقت علمی و نرم‌افزارهای مدیریت استنادات، آشنایی با انواع مدارک و...) بود. سپس این گویه‌ها در قالب سؤالات طیفی با طیف لیکرت پنج گزینه‌ای آماده شد. به این صورت که عدد ۱ به معنای عدم آگاهی، عدد ۵ به معنای آگاهی کامل و بقیه اعداد به تناسب بیانگر میزان آگاهی افراد بود. پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ به میزان ۰/۹۴۵ برای کل پرسش‌های محاسبه، و روایی آن توسط متخصصان موضوعی و پنل

دلفی سنجیده شد. به این صورت که پرسشنامه مورد سنجش متخصصین قرار گرفت و نظرات آن‌ها اعمال شد و در اختیار متخصص موضوعی بعدی قرار گرفت. این امر تا جایی ادامه یافت که متخصص آخر پرسشنامه را تأیید کرد و مطلب جدیدی به آن اضافه نکرد. داده‌ها نیز از طریق پرسشنامه به دو صورت آنلاین و حضوری جمع‌آوری شد تا جایی که حدود ۹۱ درصد پرسشنامه‌ها یعنی تعداد ۳۰۲ عدد بازگشت داده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS نسخه ۱۵ استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

پاسخ به پرسش اول پژوهش. میزان مهارت یا سواد نشر در مجلات علمی در دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان چقدر است؟
برای پاسخ به این پرسش میانگین گویه‌های اصلی پرسشنامه محاسبه شد و سپس میانگین کل پرسشنامه به دست آمد که در جدول ۲ مشخص است.

جدول ۲. میانگین امتیاز گویه‌های مختلف

میانگین	شاخص
۴/۰۴	آشنایی با نتایج داوری مقالات در مجلات
۳/۴۰	آشنایی با جایگاه و وظایف گروه دبیران
۳/۳۶	آشنایی با ساختار مجلات علمی و همترازخوانی
۳/۳۲	آشنایی با نشر علمی
۳/۲۰	آشنایی با ارزیابی مجلات
۲/۲۷	آشنایی با لیست‌های سیاه مجلات
۲/۲۶	آشنایی با انواع مجلات
۲/۲۶	آشنایی با انواع روش‌های داوری در مجلات علمی
۱/۷۵	آشنایی با انواع نشر دسترسی آزاد
۱/۷۳	آشنایی با ویژگی‌ها و عملکرد مجلات
۳/۰۵	امتیاز کل پرسشنامه

به صورت کلی یافته‌های این بخش نشان داد که با توجه به جدول ۲ بیشترین آگاهی افراد از گویه‌های انواع نتایج داوری (۴/۰۴) و پس از آن آشنایی با جایگاه و وظایف دبیران

(۳/۴۰) و آشنایی با ساختار مجلات علمی و همترازخوانی (۳/۳۶) بود و کمترین میزان درخصوص ویژگی‌ها و عملکرد مجلات (۱/۷۳) بوده است و میانگین کل پرسشنامه عدد ۳/۰۵ بود که بیانگر آگاهی متوسط افراد درخصوص فرآیند نشر در مجلات است. پاسخ به پرسش دوم پژوهش. آیا تفاوت آماری معناداری میان مهارت یا سواد نشر در مجلات علمی دانشجویان در رشته‌های مختلف به تفکیک دانشکده، بین دانشجویان در جنسیت‌های مختلف و در بازه‌های سنی مختلف وجود دارد؟ در این بخش به دلیل تنوع بالای رشته‌ها، از تفکیک دانشکده‌ها استفاده شد. ابتدا نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف و شاپیرو مطابق جدول ۳ سنجیده شد.

جدول ۳. وضعیت نرمال بودن داده‌های مربوط به رشته‌های مختلف به تفکیک دانشکده

	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
رشته	.144	302	.000	.953	302	.000

مطابق جدول ۳، از آنجایی که میزان سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است لذا فرض صفر یعنی فرض نرمال بودن داده‌ها رد می‌شود. از این رو با توجه به عدم نرمال بودن داده‌ها و استقلال گروه‌های مورد مطالعه از یکدیگر، از معادل ناپارامتریک آزمون ANOVA یعنی آزمون کروسکال والیس استفاده شد و میانگین سطح سواد در رشته‌های مختلف محاسبه شد که جدول ۴ نمایانگر نتیجه این آزمون است.

جدول ۴. میانگین رتبه سواد در رشته‌های مختلف

رشته	تعداد	میانگین رتبه سواد
کامپیوتر	۱۶	۲۰۱/۱۳
زبان‌های خارجه	۲۰	۱۹۱/۰۸
علوم تربیتی و روانشناسی	۵۱	۱۹۰/۲۵
تربیت بدنی	۹	۱۸۰/۳۹
جغرافیا	۲۲	۱۴۸/۹۸
ادبیات و الهیات	۳۶	۱۴۳/۷۸

۱۴۳/۶۵	۵۳	اقتصاد
۱۴۱/۶۹	۸	عمران
۱۳۲/۸۲	۲۲	شیمی
۱۱۷/۷۵	۱۰	علوم نوین
۱۱۴/۵۷	۱۵	فنی و مهندسی
۱۰۹/۲۱	۴۰	علوم پایه

مطابق جدول ۴ میانگین میزان سواد در رشته‌های مختلف به این صورت است که بیشترین میانگین سواد در رشته‌های مربوط به دانشکده کامپیوتر (۲۰۱/۱۳) بود و پس از آن رشته‌های مربوط به دانشکده زبان‌های خارجه با میانگین ۱۸۰/۳۹ و رشته‌های مربوط به دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی با کسب میانگین ۱۹۰/۲۵ به ترتیب در رتبه‌های دوم و سوم قرار داشتند. کمترین میزان هم مربوط به رشته‌های دانشکده علوم پایه با میانگین ۱۰۹/۲۱ بود. برای سنجش ارتباط این سواد با متغیر جنسیت، ابتدا نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف و شاپیرو مطابق جدول ۵ سنجیده شد.

جدول ۵. سنجش نرمال بودن داده‌های مربوط به جنسیت

	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
جنسیت	.394	302	.000	.621	302	.000

داده‌های جدول ۵ نشانگر این امر است که از آنجا که مقدار سطح معناداری کوچک‌تر از ۰/۰۵ است، لذا فرض نرمال بودن داده رد شده است. با توجه به این امر و همچنین استقلال گروه‌ها، چون متغیر مورد نظر دارای دو حالت است، از معادل ناپارامتریک آزمون تی، یعنی آزمون من ویتنی استفاده می‌شود. جدول ۶ نمایانگر وضعیت ارتباط میان سواد دانشجویان در دانشجویان مرد و زن است.

جدول ۶. وضعیت ارتباط میان سواد دانشجویان در دانشجویان مرد و زن

میانگین کل سؤالات	
Mann-Whitney U	9920.000
Wilcoxon W	26573.000
Z	-1.347

Asymp. Sig. (2-tailed) .178

مطابق داده‌ها جدول ۶ میزان سطح معناداری در هر دو مورد بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است. لذا فرض صفر که بیانگر عدم تفاوت میان سواد در دانشجویان مرد و زن است، رد نمی‌شود و این بیانگر این است که در سطح معناداری ۰/۰۵ میزان سواد در دانشجویان مرد و زن تفاوت آماری معناداری ندارد.

برای سنجش ارتباط این سواد با متغیر سن، ابتدا نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف و شاپیرو مطابق جدول ۷ سنجیده شد.

جدول ۷. وضعیت نرمال بودن داده‌های مربوط به سن

Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
.296	292	.000	.840	292	.000

با توجه به جدول ۷ و از آنجایی که میزان سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض نرمال بودن داده‌ها رد می‌شود. از این رو از معادل ناپارامتریک آزمون ANOVA یعنی آزمون کروسکال والیس استفاده شده است که جدول ۸ نمایانگر نتیجه این آزمون است.

جدول ۸. وضعیت سطح سواد دانشجویان در گروه‌های سنی مختلف

میانگین کل پرسش‌ها	
Chi-Square	.563
Df	3
Asymp. Sig.	.905

مطابق داده‌های جدول ۸ میزان سطح معناداری در هر دو مورد بزرگ‌تر از ۰/۰۵ است. لذا فرض صفر که بیانگر عدم تفاوت میان سواد در گروه‌های سنی مختلف است، رد نمی‌شود و این بیانگر این است که در سطح معناداری ۰/۰۵ میزان سواد در گروه‌های سنی مختلف تفاوت آماری معناداری ندارد.

۱- پاسخ به پرسش سوم پژوهش. آیا میان میزان مهارت یا سواد نشر مجلات علمی دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان و تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی و بین المللی همبستگی وجود دارد؟

برای پاسخ به پرسش سوم، وجود یا عدم وجود همبستگی میان تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی و بین‌المللی با این سواد ابتدا نرمال بودن داده‌ها از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو سنجیده شد. جدول ۹ نتایج این آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۹. وضعیت نرمال بودن تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی و بین‌المللی

	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
مقالات داخلی	.312	302	.000	.785	302	.000
مقالات خارجی	.272	302	.000	.747	302	.000

با توجه به داده‌های جدول ۹ درمی‌یابیم از آنجا که مقدار سطح معناداری در هر دو مورد کوچک‌تر از ۰/۰۵ است لذا فرض نرمال بودن داده‌ها رد می‌شود. لذا برای سنجش میزان همبستگی از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود. جدول‌های ۱۰ و ۱۱ به ترتیب نشانگر نتایج این آزمون است.

جدول ۱۰. همبستگی میان سطح سواد و تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی

		میانگین کل پرسش‌ها		
			مقالات داخلی	پرسش‌ها
Spearman's rho	S6	Correlation Coefficient	1.000	.169(*)
		Sig. (2-tailed)	.	.003
		N	302	302
article2		Correlation Coefficient	.169(*)	1.000
		Sig. (2-tailed)	.003	.
		N	302	302

جدول ۱۱. همبستگی میان سطح سواد و تعداد مقالات منتشر شده در مجلات بین المللی

		میانگین کل	مقالات
		پرسش‌ها	خارجی
Spearman's rho	S6	Correlation Coefficient	1.000
		Sig. (2-tailed)	.127(*)
		N	.027
article 2		Correlation Coefficient	302
		Sig. (2-tailed)	.127(*)
		N	.027
			302

یافته‌های حاصل از جدول‌های ۱۰ و ۱۱ نشان داد که با اطمینان ۹۵ درصد، میان سطح سواد و تعداد مقالات منتشر شده در مجلات داخلی همبستگی به میزان ۰/۱۶۹ و با تعداد مقالات منتشر شده در مجلات بین‌الملل همبستگی به میزان ۰/۱۲۷ وجود دارد که به معنای همبستگی مثبت و ضعیف میان این دو متغیر است. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نمایانگر وجود رابطه خطی میان این دو متغیر به شرح معادلات زیر بود.

$$Y = 0/169x + 2/735$$

رابطه ۱): معادله میزان سواد و تعداد مقالات در مجلات داخلی

$$Y = 0/220x + 2/695$$

رابطه ۲): معادله میزان سواد و تعداد مقالات در مجلات بین‌الملل

پاسخ به پرسش چهارم پژوهش. آیا تفاوت آماری معناداری میان مهارت یا سواد نشر در مجلات علمی در دانشجویانی که در کارگاه‌های آموزشی مرتبط شرکت کرده‌اند با آن‌هایی که در چنین کارگاه‌هایی شرکت نکرده‌اند وجود دارد؟

برای پاسخ به پرسش چهارم ابتدا نرمال بودن داده‌ها از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو سنجیده شد. جدول ۱۲ نتیجه این آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۱۲. سنجش نرمال بودن داده‌های مربوط به شرکت در کارگاه آموزشی

شرکت	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
در کارگاه	.390	302	.000	.623	302	.000

مطابق داده‌های جدول ۱۲ از آنجا که مقدار سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض نرمال بودن داده‌ها رد شده و برای سنجش تأثیر سطح سواد دانشجویان، از آنجا که متغیر دارای دو حالت است، از معادل ناپارامتریک آزمون تی، یعنی آزمون من ویتنی استفاده شد. جدول ۱۳ نتایج این آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۱۳. میانگین رتبه سواد براساس وضعیت شرکت در کارگاه‌های آموزشی

وضعیت شرکت در کارگاه	تعداد	میانگین رتبه سواد
بله	۱۸۰	۱۶۳/۷۱
خیر	۱۲۲	۱۳۳/۴۹

یافته‌های جدول ۱۳ نشان داد که با اطمینان ۹۵ درصد میانگین رتبه سواد در بین افرادی که در کارگاه‌های آموزشی مرتبط شرکت کرده بودند، بیشتر از افرادی بود که در چنین کارگاه‌هایی شرکت نکرده بودند. از این رو چنین برداشت می‌شود که کارگاه‌های آموزشی در جهت مناسبی برگزار شده و باید چارچوب مشخصتری برای آنها در راستای افزایش این سواد، مشخص شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج آزمون‌های انجام گرفته درخصوص پرسش اول نشان داد که میزان سواد دانشجویان در مورد فرآیند نشر در مجلات علمی در حد متوسط بود، از این رو چنین برداشت می‌شود که نیاز به آگاهی بخشی و آموزش در این خصوص برای دانشجویان وجود دارد. زیرا تاکنون چارچوب مشخصی به صورت جامع برای آن ارائه نشده و همچنین این نوع سواد می‌تواند مراحل مختلفی داشته باشد که احتمالاً بعضی از آنها از دید دانشجویان مغفول است و همین

امر موجب فریب افراد در مواجهه با مجلات جعلی می‌شود که گواه آن سهم بالای نشر در اینگونه مجلات مطابق پژوهش عرفان‌منش و پورحسین (۲۰۱۷) و نیز یافته‌های پژوهش دادخواه و لگزریان (۱۳۹۶) درخصوص گرایش محققان به مجلات جعلی از روی ناآگاهی و یا عدم توانایی در شناسایی این مجلات و ناآگاهی از سیاست‌های دسترسی آزاد بوده است. همچنین میزان شناخت افراد بیشتر در مورد انواع نتایج داوری و پس از آن به ترتیب در مورد اعضای هیئت تحریریه و داوران، ساختار مجلات علمی و همترازخوانی، فرآیند نشر علمی، ارزیابی مجلات، لیست‌های سیاه مجلات، انواع مجلات، انواع روش‌های داوری در مجلات علمی، انواع نشر دسترسی آزاد بود و کمترین شناخت در مورد ویژگی‌ها و عملکرد مجلات بوده است، دلیل آن تأییدکننده اثبات قبلی است. زیرا دانشجویان هر سهمی که در نوشته داشته باشند حتماً از نتایج داوری آگاه خواهند شد، اما دانشجویانی که نویسنده مسئول نخواهند بود به احتمال زیاد در ارزیابی و انتخاب مجلات مشارکت ندارند و این موجب تفاوت در آشنایی با جنبه‌های اشاره شده خواهد شد. این امر با پژوهش مک کلان و همکاران (۲۰۱۷) درخصوص آگاهی کم دانشجویان در ارزیابی مجلات و آشنایی با شاخص‌ها همسو بود.

نتایج حاصل از پاسخ به پرسش دوم نشان داد که میزان این سواد در رشته‌های مختلف متفاوت است و یک دلیل اصلی آن قوانین و ضوابط متفاوت در رشته‌های مختلف در الزام دانشجویان به چاپ مقاله است، چون میزان این نوع از سواد بیش از هر چیزی مستلزم دارا بودن مهارت و مشارکت در فرآیندهای مختلف آن می‌باشد و از آنجا که مقالات معمولاً روزآمدتر از سایر منابع هستند ممکن است در بعضی از رشته‌ها که کمتر روزآمد هستند مثل تاریخ، مشارکت در این فرآیند و تأکید بر چاپ مقاله کمتر باشد. این موضوع با پژوهش کاظمی و همکاران (۱۳۹۲) درخصوص عدم ارتباط معنی‌دار میان میزان شناخت از مجلات الکترونیکی با گرایش افراد در تضاد بود. دلیل این امر می‌تواند جامعیت مؤلفه‌های مورد بررسی در این پژوهش در برابر مؤلفه شناخت مجلات الکترونیکی در پژوهش کاظمی و همکاران (۱۳۹۲) که یک بخش از پژوهش حاضر را شامل می‌شد، باشد. از طرفی میزان این سواد در بین دانشجویان مرد و زن تفاوت معناداری نداشت. همچنین میزان این سواد در

گروه‌های سنی مختلف، تفاوت معناداری نداشت. می‌توان چنین استدلال کرد که این نوع از سواد اکتسابی است و مبتنی بر مهارت و تجربه افراد است و لذا به جنسیت و سن وابسته نیست. این نتیجه با پژوهش کاظمی و همکاران (۱۳۹۲) همسو بود.

نتایج حاصل از پاسخ به پرسش سوم نشان‌دهنده همبستگی مثبت و ضعیفی میان میزان سواد و تعداد مقالات منتشر شده بود اما ضعیف بودن آن گویای آن است که احتمالاً بیش از آنکه این سواد وابسته به تعداد مقالات باشد، وابسته به نقش و جایگاه نویسنده در پژوهش و مشارکت بیشتر در تمام فرآیندهای بعد از نوشتن مقاله است.

در نهایت نتایج حاصل از پاسخ به پرسش چهارم نشان داد که شرکت در کارگاه‌های آموزشی مرتبط بر میزان سواد افراد تأثیرگذار است و این مبین آن است که کارگاه‌های برگزار شده در جهت مناسبی پیش رفته‌اند و موجب افزایش مهارت افراد شده‌اند. اما متوسط بودن میزان سواد و همچنین مطابق نتایج پژوهش دادخواه و لگزیان (۱۳۹۶) مبنی بر نیاز به آموزش محققان، بیانگر آن است که علاوه بر دیگر موارد تأثیرگذار باید کارگاه‌ها نیز در چارچوب مشخص‌تر، جامع‌تر و اختصاصی‌تر مورد توجه قرار گیرند. نتیجه حاصل از این پرسش درخصوص مؤثر بودن برگزاری کارگاه‌های مرتبط، با نتایج پژوهش مک کلان و همکاران (۲۰۱۷) همسو بود.

به صورت کلی چنین برداشت می‌شود که هم‌اکنون میزان آشنایی دانشجویان با تمامی مراحل نشر در مجلات، کافی نیست و با توجه به اینکه این سواد مستقل از جنسیت و سن است، برگزاری کارگاه‌هایی به صورت مستمر در این زمینه می‌تواند کمک‌کننده باشد تا بهترین منابع در بهترین محمل‌ها منتشر شوند و مجلات جعلی بیشتر از این گسترش پیدا نکنند و مهم‌تر از همه، از سردرگمی و مشکلات مربوط به نشر جلوگیری شود. از طرفی با توجه به اینکه میزان این سواد با تعداد مقالات منتشر شده همبستگی داشت، ولی این همبستگی ضعیف بود، لذا بهتر است از کمیت‌گرایی کاسته شده و بیشتر به کیفیت منابع توجه شود.

پیشنهاد‌های اجرایی پژوهش

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی درخصوص افزایش مهارت‌های جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی مختلف و مهارت‌های جستجوی مجلات در نمایه‌های

استنادی و مهارت‌های استخراج شاخص‌های استنادی مختلف نظیر ضریب تأثیر، چارک و غیره از پایگاه‌های ارائه دهنده گزارش‌های استنادی برای افزایش مهارت ارزیابی مجلات، اخلاق پژوهش، استناددهی، مصادیق سرقت علمی، نرم افزارهای مدیریت استنادات و نرم افزارهای مشابهت‌یاب.

- در نظر گرفتن چارچوبی برای ارزیابی و انتخاب مجلات از سوی نهادهای ذی‌ربط نظیر وزارت علوم یا وزارت بهداشت برای کاربران عادی نظیر دانشجویان.

ORCID

Reza Dehkhodaei <https://orcid.org/0000-0001-7296-9564>
Ali Mansouri <https://orcid.org/0000-0003-4047-2697>
Amin Erfanmanesh <https://orcid.org/0000-0002-1843-0012>

فهرست منابع

- برهمند، نیلوفر. (۱۳۸۶). مجلات الکترونیکی و ارتباطات علمی. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۱۸(۴)، ۲۰۱-۲۱۲.
- بهرامی، مسعود. (۱۳۹۳). مروری نقادانه بر مقالات تحقیقاتی کیفی در مرحله داوری مجلات: یک مطالعه کیفی توصیفی اکتشافی. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴(۵)، ۴۱۱-۴۲۲.
- بهمن آبادی، سمیه، کلاته جعفر آبادی، طاهره و شعبانی ورکی، بختیار. (۱۳۹۳). رعایت اخلاق پژوهش در رساله‌های دکتری مورد مطالعه: گروه علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰. *راهبرد فرهنگ*، ۲۵، ۱-۲۴.
- بیدختی، حسین و ریاحی نیا، نصرت. (۱۳۹۳). نقش روند داوری بر بهبود کیفیت نگارش مقالات منتشرشده در مجله علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*، ۲۱(۳)، ۱-۱۰.
- پورحسین، راضیه. (۱۳۹۶). وضعیت انتشار مقاله‌های نویسندگان ایرانی در مجله‌های علمی نامعتبر در سال ۲۰۱۴. پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید بهشتی تهران. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی.
- جمالی مهموئی، حمیدرضا و جوانفر، سارا. (۱۳۹۳). انتشار مقاله‌های ایرانی در نشریات نامعتبر (blacklist): انگیزه‌ها و رویکرد نویسندگان. *رهیافت*، ۲۴(۵۶)، ۶۱-۷۱.

جمالی مهموئی، حمیدرضا، جشیره نژادی، فرنگیس و علیمحمدی، داریوش. (۱۳۹۶). میزان مشارکت دانشگاهیان ایران در مجله‌های ناشران متقلب در سال ۲۰۱۵. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۸(۳)، ۸۱-۹۲.

حریری، نجلا. (۱۳۹۱). دشواری‌های داوری مقالات مجلات علمی. *کتاب ماه کلیات*، ۱۷۷، ۱۲-۱۳.

خسروان، شهلا، منصوریان، محمدرضا، محمدپور، علی، خزائلی، پیام و عجم خامس فدافن، سمانه. (۱۳۹۴). وضعیت رعایت اخلاق در پژوهش‌های دانشجویی، عوامل مرتبط و راهکارهای اصلاح آن از دیدگاه دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی گناباد در سال ۱۳۹۲. *آموزش پرستاری*، ۴(۴)، ۶۳-۷۱.

خلیلی، لیلا، هدایتی خوشمهر، عزیز، رسول زاده اقدم، صمد و شیبانی، بهناز. (۱۳۹۶). رابطه سواد اطلاعاتی و انگیزش یادگیری دانشجویان. *تعامل انسان و اطلاعات*، ۴(۲)، ۱۰۸-۱۲۰. دادخواه، مهدی و لگزیان، محمد. (۱۳۹۶). پاسخ به یک فرضیه آزمون نشده: ناآگاهی محققان دلیل گرایش به مجلات نامعتبر. *مجله طب اورژانس ایران*، ۴(۲)، ۷۴-۷۸.

صالحی، کیوان و رحیمی، حسین. (۱۳۸۵). تبیین فرایند ارزیابی مجلات در مؤسسه اطلاعات علمی (آی. اس. آی.). *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۶۶، ۱۴۱-۱۶۰. صراف‌زاده، مریم. (۱۳۹۶). نشریات جعلی را بشناسیم. *فصلنامه علوم فنون مدیریت اطلاعات*، ۳، ۱-۱۴.

فرجی پور لاکه، اعظم. (۱۳۹۳). شناسایی ویژگی‌های مشترک مجله‌های نامعتبر و تحلیل وضعیت انتشار مقالات ایرانی در آن‌ها. پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه خوارزمی. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی.

فؤادالدینی، محسن. (۱۳۹۲). اهمیت شیوه داوری مقالات در مجلات علمی. *مراقبت‌های نوین، فصلنامه علمی پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*، ۱۰(۴)، ۲۲۷-۲۳۰.

قادری، مصطفی، سلیمی، مریم، و بلند همتان، کیوان. (۱۳۹۴). آگاهی و توجه اساتید و دانشجویان نسبت به استانداردهای اخلاق در پژوهش. *فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری*، ۱۰(۴)، ۱-۱۳.

- کاظمی، علینقی، نوریان، عباسعلی، موسوی نسب، نورالدین، اسکندری، مونا و غفاری، مریم. (۱۳۹۲). میزان شناخت اعضای هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان از مجلات الکترونیکی رایگان. *مجله توسعه آموزش در علوم پزشکی*، ۶(۱۲)، ۶۸-۶۲.
- محمدی، مسعود. (۱۳۹۶). فرآیند داوری مقالات در نشریات علوم پزشکی: معضل یا فرصت (نامه به سردبیر). *مجله طب نظامی*، ۱۹(۴)، ۳۱۵-۳۱۶.
- مقیسه، زهره و شکرزاده، نگین. (۱۳۹۸). شاخص‌های علم‌سنجی گمراه‌کننده و استفاده مجله‌های ایرانی از آن‌ها. *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۰(۴)، ۸-۲۳.
- منصوری، علی، پشوتنی زاده، میترا، کرمی، نورالله. (۱۳۸۸). بررسی انگیزه‌های انتشار آثار علمی توسط کتابداران. *فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۲(۲)، ۵۷-۷۴.
- میرزایی، سیدآیت‌الله، ابویی اردکان، محمد، قاراخانی، معصومه و شیخ‌شعاعی، فاطمه. (۱۳۸۵). همترازخوانی در مجلات علمی (مطالعه موردی مجله جامعه‌شناسی ایران). *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۷(۴)، ۱۴۷-۱۷۹.
- نادری بنی، مهدی. (۱۳۹۴). آموزش جامع فرایند مقاله‌نویسی: از نگارش تا نشر مقاله. تهران: آذرین مهر.
- نوروزی، علیرضا. (۱۳۸۵). مجله‌های دسترسی آزاد و نقش آن‌ها در گسترش دانش و پیشرفت علمی ایران. *رهیافت*، ۱۶(۳۸)، ۱۵-۲۱.

References

- Armstrong, J. S. (1997). Peer Review for Journals: Evidence on Quality Control, Fairness, and Innovation. *Science and Engineering Ethics*, 3, 63-84.
- Bahmanabadi, S; Javidi Kalate Ja'farabadi, T; Sha'bani Varaki, B. (2014). The Degree of Observation of Ethical Standards in Research: A Case Study of PhD Theses of Faculty of Humanities of Ferdowsi University, Mashad, 2007-2012. *Culture Strategy*, 7(25), 129-152. (in persian)
- Bahrami M. (2014). A Critical Review of Qualitative Articles in Journals' Review Process: a Descriptive Exploratory Study. *Iranian Journal of Medical Education*, 14 (5), 411-422. (in persian)
- Bidokhti, H; and Riahi Nia, N. (2014). The Role of Arbitration Process on Improving the Quality of Writing of Articles in Birjand University of Medical Sciences. *Journal of Birjand University of Medical Sciences*, 21 (3), 1-10. (in persian)
- Björk B-C. (2012). The Hybrid Model for Open Access Publication of Scholarly Articles – a Failed Experiment? *JASIST*. 63,1496-504.

- Brahmand, N. (2007). Electronic Journals and Scientific Communications. *National Library and Information Organization Studies*, 18 (4), 201-212.
- Cenyu Shen; & Bo-Christer Björk. (2015). *Predatory' Open Access: a Llongitudinal Study of Article Volumes and Market Characteristics*. BMC Medicine.
- Dadkhah, M; and Legzian, M.(2017). Responding to an Untested Hypothesis: Researchers' Ignorance of the Reason for Tendency to Invalid Journals. *Iranian Journal of Emergency Medicine*, 4(2), 74 - 78.(in persian)
- Danevska, L; Spiroski, M, Donev, D; Pop-Jordanova, N; & Polenakovic, M. (2016). How to Recognize and Avoid Potential, Possible, or Probable Predatory Open-access Publishers, Standalone, and Hijacked Journals. *prilozi*, 37(2-3), 5-13.
- Erfanmanesh, M; & Pourhossein, R. (2017). Publishing in Predatory Open Access Journals: A Case of Iran. *Pub Res Q*, 33, 433 – 444.
- Farajipour, A.(2015). *Identifying Common characteristics of Low Quality Journals and Analysis of Iranian Articles Published in Those Journals*. Unpublished Masters Thesis. Kharazmi University. Faculty of Psychology and Educational Sciences. Department of Information Science and Knowledge. (in persian)
- Fouad al-Dini, M.(2013). The importance of Judging Articles in Scientific Journals. *New Care, Journal of School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences*, 10 (4), 227 - 230.
- Ghaderi, M; Salimi, M; and Bolandhematan, K. (2016). Awareness & Consideration Faculty Members and Post-Graduate Students to Ethical Standards in Research. *Ethics in science and Technology*, 10 (4) ,85-7. (in persian)
- Hariri, N. (2012). Difficulties in Judging Articles in Scientific Journals. *Book of the Month of Generalities*, 177, 12 - 13.
- Hemmat, M; Wongwises, S; Asadi, A; & Akbari, M.(2014). Fake Journals: Their Features and Some Viable Ways to Distinguishing Them. *Sci Eng Ethics*, 1 – 4.
- Jamali, H; Javanfar, S.(2014). Publication of Iranian Articles in Blacklist Journals; Authors' Approach and Motivations. *Rahyaft*, 24(56), 61-71. (in persian)
- Jamali, H; Jashireh Nejadi, F; And Alim Mohammadi, D(2017). The Rate of Participation of Iranian Academics in the Journals of Fraudulent Publishers in 2015. *National Studies of Library and Information Organization*, 28 (3), 81-92.
- Kazemi, A; nourian, A; mosavinasab, N; eskandari, M; ghaffari, M(2013). The knowledge's of Free Electronically Journals within Faculty Members of Zanzan University of Medical Science. *J Med Educ Dev*, 6 (12), 62-68. (in persian)

- Khalili, L; Hedayati Khoshemehr, A; Rasoulzadeh Aghdam, S; Sheibany, B . (5017). The Relationship between Information Literacy and Learning Motivation in Undergraduate students. *Human Info Interact*, 4(2), 108-120. (in persian)
- Khosravan, S; Mansoorian, M; Mohammadpour, A; Khazaeli, P; Ajam Khames Fadafen, S.(2016). Ethics in Researches Conducted by Students, Related Factors and Solutions from the Viewpoints of Faculty Members and Students of Gonabad University of Medical Sciences in 2013. *3 JNE*, 4 (4), 63-71. (in persian)
- Kjellstro, m S, & Fridlund, B.(2010). Status and Trends of Research Ethics in Swedish Nurses' Dissertations. *J Nurs Ethics*,17:382e3.
- Leydesdorff, L.(2009). How are New Citation-based Journal Indicators Adding to the Bibliometric Toolbox? *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 60, 1327e1336.
- Mansouri, A; Pashootanzade, M; Karami, N.(2009). Investigating the Motivations for Publishing Scientific Works by Librarians, *Library and Information Sciences*, 12(2), 57-74. . (in persian)
- McClellan, S, Detmering, R, Martinez, G, & Johnson, A.M.(2017). Raising the Library's Impact Factor: A Case Study in Scholarly Publishing Literacy for Graduate Students. *Libraries and the Academy*, 17(3): 543–568.
- Mirzaei, A; Abui Ardakan, M; Qarakhani, M; & Sheikh Shoa'i, F.(2006). Peer Reading in Scientific Journals(Case study of Iranian Journal of Sociology). *Iranian Journal of Sociology*, 7 (4), 147-179.
- Moghiseh, Z; & Shokrzadeh, N.(2019). Misleading Scientometric Indicators and Their Use by Iranian Journals. *Journal of National Library and Information Studies Studies*, 30(4), 8-23.
- Mohammadi, M.(2017). The Process of Judging Articles in Medical Journals: Problem or Opportunity(Letter to the Editor). *Journal of Military Medicine*, 19(4), 315-316.
- Mukherjee, B.(2010). *Scholarly Communication in Library and Information Services: The Impacts of Open Access Journals and E-journals on a Changing Scenario*. Oxford: Chandos Publishing.
- Naderi Bani, M.(2015). *Comprehensive Training of Article Writing Process: from Writing to Publishing an Article*. Tehran: Azarin Mehr.
- Norouzi, A.(2006). Free Access Journals and Their Role in the Development of Knowledge and Scientific Progress in Iran. *Approach*, 16 (38), 15-21.
- Oluwaseun Ayeni, P; & Adetoro, N .(2017). Growth of Predatory Open Access Journals: Implication for Quality Assurance in Library and Information Science Research in Nigeria. *Library Hi Tech News*, 34 (1), Permanent link to this document: <http://dx.doi.org/10.1108/LHTN-10-2016-0046>.

- Pourhossein, R. (2017). *Status of publication of articles by Iranian authors in invalid scientific journals in 2014*. Unpublished master's thesis. Shahid Beheshti University of Tehran. Faculty of Education and Psychology. Department of Information Science and Knowledge.
- Sarrafzadeh, M. (2017). Predatory journals. *Sciences and Techniques of Information Management*, 3(3), 2-14. (in persian)
- Salehi, K; Rahimi, H. (2006). Explanation of journals' assessment process at the Institute for Scientific Information (I.S.I.). *National Studies on Librarianship and Information Organization*, 17(2), 141-160. (in persian)
- Schloegl, C; & Gorraiz, J.(2010). Comparison of citation and usage indicators: the case of oncology journals. *Scientometrics*, 82(3), 567-580.
- Solomon, d.(2008). *Developing Open Access Journals: A practical guide*. England: chandos publishing.
- Stojanovski J;& Marusic A.(2017). Does small equal predatory? Analysis of publication charges and transparency of editorial policies in Croatian open access journals. *Biochem Medica*, 27, 292-299.
- Ware, M.(2008). Peer Review: Benefits, Perceptions and Alternatives. Publishing Research Consortium. Available at <http://www.publishingresearch.net/documents/PRCsummary4Warefinal.pdf> 11 February 2011
- Zhao, L.(2014). Riding the Wave of Open Access: Providing Library Research Support for Scholarly Publishing Literacy, *Australian Academic & Research Libraries*, 45:1, 3-18.
- Bahmanabadi, Samayeh; Kalateh Jafarabadi, Tahereh; and Shabani Varaki, Bakhtiar. (2013). Observance of research ethics in doctoral theses studied: Department of Humanities, Ferdowsi University of Mashhad during the years 1386 to 1390. *Culture Strategy*, 25, 1-24. [In Persian].
- Bahrami, Masoud. (2013). A critical review of qualitative research articles in the review stage of journals: an exploratory descriptive qualitative study. *Iranian Journal of Education in Medical Sciences*, 14(5), 411-422. [In Persian].
- Barahmand, Niloufar. (2006). Electronic journals and scientific communication. *National Library and Information Organization Studies*, 18(4), 201-212. [In Persian].
- Bidokhti, Hossein; and Riahinia, Nosrat. (2013). The role of the judging process on improving the quality of writing articles published in the scientific-research journal of Birjand University of Medical Sciences. *Scientific Journal of Birjand University of Medical Sciences*, 21(3), 1-10. [In Persian].
- Dadkhah, Mehdi; and Legzian, Mohammad. (2016). A response to an untested hypothesis: Ignorance of researchers is the reason for bias towards

- unreliable journals. *Iranian Journal of Emergency Medicine*, 4(2), 74-78. [In Persian].
- Farjipour Lake, Azam. (2013). *Identifying the common features of unreliable journals and analyzing the publication status of Iranian articles in them*. Unpublished master's thesis. Kharazmi University. Faculty of Psychology and Educational Sciences. Department of information science and epistemology. [In Persian].
- Favadoldini, Mohsen. (2012). The importance of judging articles in scientific journals. *New Cares, Scientific Research Quarterly of School of Nursing and Midwifery, Birjand University of Medical Sciences*, 10(4), 227-230. [In Persian].
- Ghaderi, Mustafa; Salimi, Maryam; and Boland Hemtan, Keyvan. (2014). Awareness and attention of professors and students towards ethical standards in research. *Quarterly Journal of Ethics in Science and Technology*, 10(4), 1-13. [In Persian].
- Hariri, Najla. (2011). Difficulties in judging articles in scientific journals. *Kitab Mah Keliat*, 177, 12-13. [In Persian].
- Jamali Mehmoei, Hamidreza; and Javanfar, Sara. (2013). Publication of Iranian articles in blacklist publications: authors' motivations and approach. *Approach*, 24(56), 61-71. [In Persian].
- Jamali Mehmoei, Hamidreza; Jashirehnejadi, Farangis; and Alimohammadi, Dariush. (2016). The level of participation of Iranian academics in the journals of fraudulent publishers in 2015. *National Studies of Library and Information Organization*, 28(3), 81-92. [In Persian].
- Kazemi, Alinaghi; Noorian, Abbas Ali; Mousavinasab, Nouroddin; Eskandari, Mona; and Ghaffari, Maryam. (2012). Knowledge of Zanjan University of Medical Sciences faculty members about free electronic journals. *Journal of Education Development in Medical Sciences*, 6(12), 62-68. [In Persian].
- Khalili, Leila; Hedayati Khoshmehr, Aziz; Rasoulzadeh Aghdam, Samad; and Sheibani, Behnaz. (2016). The relationship between information literacy and students' learning motivation. *Human and Information Interaction*, 4(2), 108-120. [In Persian].
- Khosrovan, Shahla; Mansourian, Mohammadreza; Mohammadpour, Ali; Khazaeli, Payam; and Ajam Khamis Fadafan, Samaneh. (2014). The state of ethical compliance in student research, related factors and ways to improve it from the point of view of students and professors of Gonabad University of Medical Sciences in 2012. *Nursing Education*, 4(4), 63-71. [In Persian].
- Mansouri, Ali; Pashootanzadeh, Mitra; Karami, Noorollah. (2008). Investigating the motivations of librarians to publish scientific works. *Library and Information Quarterly*. 12(2), 57-74. [In Persian].

- Mirzaei, Seyed Ayatollah; Abouei Ardakan, Mohammad; Gharakhani, Masoumeh; and Sheikh Shoa'ei, Fatemeh. (2005). Peer reading in scientific journals (case study of Iranian Sociology Journal). *Iranian Journal of Sociology*, 7(4), 147-179. [In Persian].
- Mohammadi, Massoud. (2016). The process of refereeing articles in medical journals: a dilemma or an opportunity (letter to the editor). *Journal of Military Medicine*, 19(4), 315-316. [In Persian].
- Moqiseh, Zohreh; and Shekarzadeh, Nagin. (2018). Misleading scientometric indicators and their use by Iranian magazines. *National Library and Information Organization Studies Quarterly*, 30(4), 23-8. [In Persian].
- Naderi Bani, Mahdi. (2014). *Comprehensive training of the essay writing process: from writing to publishing the essay*. Tehran: Azrin Mehr. [In Persian].
- Nowrozi, Alireza. (2015). Open access journals and their role in expanding knowledge and scientific progress in Iran. *Approach*, 16(38), 15-21. [In Persian].
- Pourhossein, Razieh. (2016). *The status of publishing articles by Iranian authors in non-standard scientific journals in 2014*. Unpublished master's thesis. Shahid Beheshti University of Tehran. Faculty of Education and Psychology. Department of information science and epistemology. [In Persian].
- Salehi, Keyvan; and Rahimi, Hossein. (2006). Explaining the evaluation process of journals in the Institute of Scientific Information (ISI). *National Library and Information Organization Studies*, 66, 141-160. [In Persian].
- Sarafzadeh, Maryam (2016). Let's recognize fake publications. *Science Quarterly. Information Management Techniques*, 3, 1-14. [In Persian].

استناد به این مقاله: دهخدایی، رضا. (۱۴۰۰). بررسی مهارت‌های نشر در مجلات علمی در دانشجویان دکتری دانشگاه اصفهان. بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۸(۲۶)، ص ۱۲۹-۱۵۶.

Knowledge Retrieval and Semantic Systems is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.